

Kansengroepen in Kaart

Arbeidsgehandicapten op de Vlaamse arbeidsmarkt

Met 'Kansengroepen in Kaart' rapporteert de VDAB zesmaandelijks over de verschillende kansengroepen.

De uiteenlopende arbeidsmarktindicatoren worden rijkelijk geïllustreerd met tabellen, grafieken en geografische kaarten.

Gezien de kernactiviteiten van de VDAB ligt de focus vooral op werkloosheidsgegevens.

Inleiding

Vlaanderen telt meer dan 400.000 personen op beroepsactieve leeftijd met een lichte of zware, fysieke of geestelijke stoornis die het hen in veel gevallen moeilijk tot onmogelijk maakt werk te vinden en te houden. Meer dan de helft is dan ook beroepsinactief. Bovendien is een groot deel laaggeschoold wat de zoektocht naar een gepaste job er niet gemakkelijker op maakt. Toch zijn er meer dan 150.000 aan de slag, waarmee ze bewijzen dat een handicap of langdurig gezondheidsprobleem een professionele activiteit niet in de weg hoeft te staan.

Op de Rondetafelconferentie van 2 december 2003 gingen overheid, sociale partners en vertegenwoordigers van personen met een arbeidshandicap het engagement aan om tegen 2010 de kloof in de arbeidsdeelname tussen mensen met een chronische ziekte of handicap en de rest van de bevolking drastisch te verminderen. Dit groeiscenario werd uitgewerkt in het kader van de doelstellingen uit het Pact van Vilvoorde waarin duidelijk werd gesteld: "In 2010 is de achterstand van vrouwen enerzijds en van kansengroepen (onder meer allochtonen, arbeidsgehandicapten, laaggeschoolden) anderzijds inzake deelname aan het arbeidsproces in belangrijke mate weggewerkt. Dit blijkt onder meer uit het feit dat zij niet langer oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid." (doelstelling 5 van het Pact van Vilvoorde, 22 november 2001).

Dit engagement kan vertaald worden in een concrete kwantitatieve doelstelling over het wegwerken of verkleinen van de kloof in de werkzaamheidsgraad en/of de werkloosheidsgraad. Er zijn voorlopig helaas weinig indicaties dat de situatie verbetert. Integendeel, het aantal werkzoekende personen met een arbeidshandicap is het laatste decennium gevoelig gestegen en de werkzaamheidsgraad is tijdens de recente crisis duidelijk gedaald (zie verder).

Werknemers met beperkingen zijn in de eerste plaats werknemers met competenties. Praktische problemen omwille van een beperking kunnen meestal snel opgelost worden. Bovendien komt de VDAB tussen in de extra kosten. Dat iemand met een arbeidshandicap tewerkstellen mogelijk is, bewijzen ondertussen al heel wat werkgevers. Het komt er in de toekomst op aan ze allemaal te overtuigen.

Definitie

Een arbeidshandicap is "elk langdurig en belangrijk probleem van deelname aan het arbeidsleven dat te wijten is aan het samenspel tussen functiestoornissen van mentale, psychische, lichamelijke of zintuiglijke aard, beperkingen bij het uitvoeren van activiteiten en persoonlijke en externe factoren." In 2008 is deze definitie ingeschreven in het decreet tot oprichting van de VDAB.

Om te kunnen vaststellen wie arbeidsgehandicapt is, moet de theoretische definitie in concrete, meetbare termen worden vertaald of "**geoperationaliseerd**".

Volgens het besluit van de Vlaamse regering (BVR) van 18 juli 2008 betreffende de professionele integratie van personen met een arbeidshandicap (art. 3) zijn personen met een **indicatie van arbeidshandicap**:

- 1° personen met een handicap, erkend door het VI. Agentschap voor Personen met een Hand. (VAPH);
- 2° personen die gewezen leerling zijn van het buitengewoon onderwijs en die hoogstens een getuigschrift of diploma behaald hebben in het buitengewoon onderwijs;
- 3° personen die op basis van hun handicap in aanmerking komen voor een inkomensvervangende tegemoetkoming of integratietegemoetkoming, verstrekt aan personen met een handicap op basis van de wet van 27 februari 1987 houdende tegemoetkomingen aan personen met een handicap;
- 4° personen die in het bezit zijn van een afschrift van een definitief geworden gerechtelijke beslissing of van een attest van een bevoegde federale instelling waaruit een blijvende graad van arbeidsongeschiktheid blijkt;
- 5° personen die recht geven op bijkomende kinderbijslag of personen die recht hebben op een verhoogde kinderbijslag voor hun kind of kinderen ten laste als ouder met een handicap;
- 6° personen die een invaliditeitsuitkering ontvangen op basis van het koninklijk besluit van 3 juli 1996 tot uitvoering van de wet betreffende de verplichte verzekering voor geneeskundige verzorging en uitkeringen, gecoördineerd op 14 juli 1994
- 7° personen met een attest van een door de VDAB erkende dienst of arts.

De groep personen met een indicatie van een arbeidshandicap wordt ook de **kansengroep arbeidsgehandicapten** genoemd. Een deel daarvan komen in aanmerking voor bijzondere tewerkstellingsondersteunende maatregelen, en dan spreekt de VDAB van personen met een arbeidshandicap (zie BVR van 18 07 2008, art 1, 8°).

Daarnaast kunnen mensen zichzelf als gehandicapt bestempelen (**zelfdefinitie**). Dit is bijvoorbeeld het geval in de Gezondheidsenquête, de Socio-economische enquête (2001) en de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) waarin de ondervraagden kunnen vermelden dat zij gezondheidsproblemen hebben en daardoor moeilijkheden ervaren in hun dagelijks leven en/of in verband met werk.

De gegevens uit de EAK worden gebruikt in het deel 'arbeidsgehandicapten aan het werk'. Voor de cijfers in het deel 'arbeidsgehandicapten in de werkloosheid' wordt de geoperationaliseerde definitie 'indicatie van arbeidshandicap' gehanteerd.¹

¹ Noot: met 'Kansengroepen in Kaart' wordt beknopt gerapporteerd over de belangrijkste indicatoren en evoluties. Meer uitgebreide rapportering over de arbeidsdeelname van mensen met een handicap, en de meest recente beleidsontwikkelingen, zijn terug te vinden in de regelmatig geactualiseerde tweedelige rapporten 'Handicap en werk' van het Departement Werk en Sociale Economie van de Vl. overheid.

Arbeidsgehandicapten aan het werk

Om een antwoord te geven op de vraag 'hoeveel arbeidsgehandicapten zijn er?' maken we gebruik van de gegevens uit de EAK. Het gaat dus om een zelfdefinitie. In de jaarlijkse enquête, waarbij zo'n 40.000 personen worden bevraagd over allerlei aspecten van hun arbeidssituatie, werd de vraag gesteld 'ervaart u in uw dagelijkse bezigheden (op het werk of daarbuiten) hinder door een handicap, een langdurig gezondheidsprobleem (al dan niet werkgerelateerd)' met als mogelijke antwoorden 'ja, in erge mate', 'ja, in zekere mate' of 'neen'.

Het is echter nog maar drie keer mogelijk geweest om een vraag over handicaps op te nemen (2002 en 2007 en 2009). De vraag verwijst uitdrukkelijk niet enkel naar arbeid, het gaat dus om mensen met een handicap en niet noodzakelijk om arbeidsgehandicapten (maar het is alleszins een goede benadering).

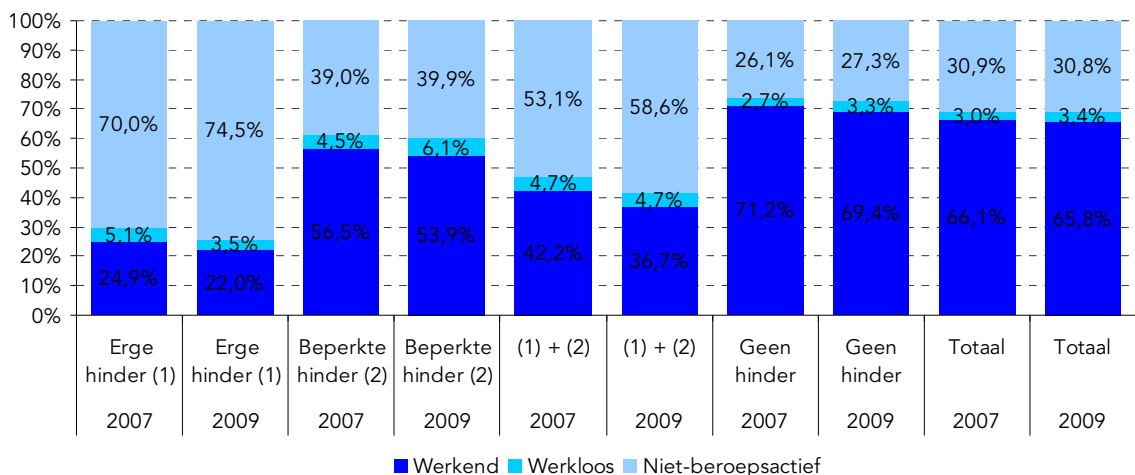
In 2009 claimde ongeveer 1 op 10 personen (427.000 of 10,7%) tussen 15 en 64 jaar een handicap of langdurig gezondheidsprobleem te hebben waarbij hinder ondervonden wordt in de dagelijkse activiteiten. Dit is iets minder dan in 2007 (12,5%). De kleine meerderheid ondervindt erge hinder (230.000 personen of 53,9%), bij het andere deel is de hinder eerder beperkt (197.000 personen of 46,1%).

Bij de werkenden (2.696.000 personen) ondervindt ongeveer 1 op 17 hinder (157.000 personen of 6%), beduidend minder dan bij de volledige bevolking (15-64 jaar). Vooral het zeer geringe aanbod van personen met hinder op de arbeidsmarkt baart zorgen, de meerderheid (58,6%) is immers inactief². Van alle inactieve personen tussen 15 en 64 jaar (1.263.000) ondervindt 1 op 5 hinder (250.000 personen of 20,4%).

Bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) in het Vlaams Gewest, 2009
Hinder door handicap of langdurig gezondheidsprobleem³

IAB-statuu	Hinder			Geen hinder	Totaal	Aandeel (1) + (2) in totaal
	Erge mate (1)	Zekere mate (2)	(1) + (2)			
Totaal (N)	230.000	197.000	427.000	3.566.000	4.100.000	10,7%
% in de populatie	5,6%	4,8%	10,4%	87,0%	100,0%	
Werkend (%)	22,0%	53,9%	36,7%	69,4%	65,8%	6,0%
Werkloos (%)	3,5%	6,1%	4,7%	3,3%	3,4%	14,8%
Inactief (%)	74,5%	39,9%	58,6%	27,3%	30,8%	20,4%

Evolutie t.o.v. 2007

Bron: FOD Economie, Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie, Enquête naar de arbeidskrachten 2009

De verdeling volgens arbeidsmarktsituatie toont grote verschillen naargelang de ondervonden hinder. De totale werkzaamheidsgraad van de bevolking tussen 15 en 64 jaar bedraagt 65,8% in 2009, een lichte daling t.o.v. 2007 (66,1%). Bij de personen zonder hinder loopt de werkzaamheidsgraad op tot 69,4%, terwijl **bij personen met hinder er slechts 36,7% werkt**. Dit is bijzonder weinig en een duidelijke achteruitgang t.o.v. 2007 (42,2%). **De kloof tussen personen met en zonder hinder loopt zo op tot maar liefst 32,7 procentpunt** (29 ppt. in 2007). Nochtans was één van de doelstellingen op de rondetafelconferentie van 2 december 2003 de kloof in werkzaamheidsgraad tussen mensen met en zonder arbeidshandicap substantieel te verkleinen.

De verschillen in werkzaamheid naargelang de mate van hinder zijn eveneens erg opvallend: personen met beperkte hinder zijn bijna 2,5 keer zo werkzaam (53,9%) als personen met erge hinder (22%). Tegenover de lage werkzaamheidsgraad staat een zeer hoge inactiviteitsgraad van 74,5% bij personen met erge hinder en 39,9% bij personen met beperkte hinder. Maar ook bij degenen die geen hinder ondervinden is nog meer dan een kwart (27,3%) inactief.

² Dit is een verslechtering t.o.v. 2007 toen 53,1% inactief was.

³ Het algem. totaal is hoger dan de som v.d. deelgroepen 'hinder' en 'geen hinder' omdat er 2,6% non-respons was op de vraag naar hinder.

Waarom is de werkzaamheidsgraad bij personen met hinder met maar liefst 5,5 ppt. afgenomen (van 42,2% naar 36,7%) en bij personen zonder hinder met slechts 1,8 ppt. (van 71,2% naar 69,4%)? Dit is, naast de algemene daling van de werkzaamheidsgraad o.i.v. de economische crisis, voornamelijk te wijten aan verschuivingen in de samenstelling van de groep personen met hinder.

Het aandeel van personen met erge hinder is toegenomen.

Het aandeel van personen met erge hinder (en een zeer lage werkzaamheidsgraad (22%)) is toegenomen van 45,4% in 2007 naar 53,9% in 2009. Dit heeft een groot negatief effect gehad op de totale werkzaamheidsgraad van personen met hinder.

Waarom er relatief meer personen erge hinder ondervinden kan meerdere oorzaken hebben:

- De vergrijzing van de bevolking doet het aandeel van personen met erge hinder gestaag toenemen, hoewel het effect hiervan op twee jaar tijd wellicht eerder beperkt is.
- In 2007 werd de vraag over handicaps en langdurige gezondheidsproblemen gesteld na een extra module over arbeidsongevallen en werkgerelateerde gezondheidsproblemen. Omdat daarin al de nadruk werd gelegd op werk en gezondheid, kan dat de drempel hebben verlaagd om een probleem als voldoende ernstig te beschouwen om het te rapporteren. Het totaal aantal personen met hinder lag in 2007 alleszins beduidend hoger (482.000 t.o.v. 427.000 in 2009). Vermoedelijk waren er door die extra module vooral relatief meer personen met beperkte hinder. Van degenen met erge hinder kan je verwachten dat ze dit sowieso rapporteren.
- Het gaat om geëxtrapoleerde enquêtegegevens waarbij altijd met foutenmarges rekening moet worden gehouden.

Het aandeel 50-plussers stijgt sterker in de werkende bevolking met hinder, terwijl de werkzaamheid van 50-plussers met hinder daalt.

Meer dan de helft van de personen met hinder (52,6%) is ouder dan 50 jaar (zie grafiek hieronder), bij personen zonder hinder is dat maar goed een kwart (26,9%). Dat maakt het natuurlijk sowieso moeilijker om meer personen met hinder aan de slag te krijgen. Maar ook bij de werkende personen met hinder zijn er relatief meer 50-plussers (38,2% t.o.v. 22%).

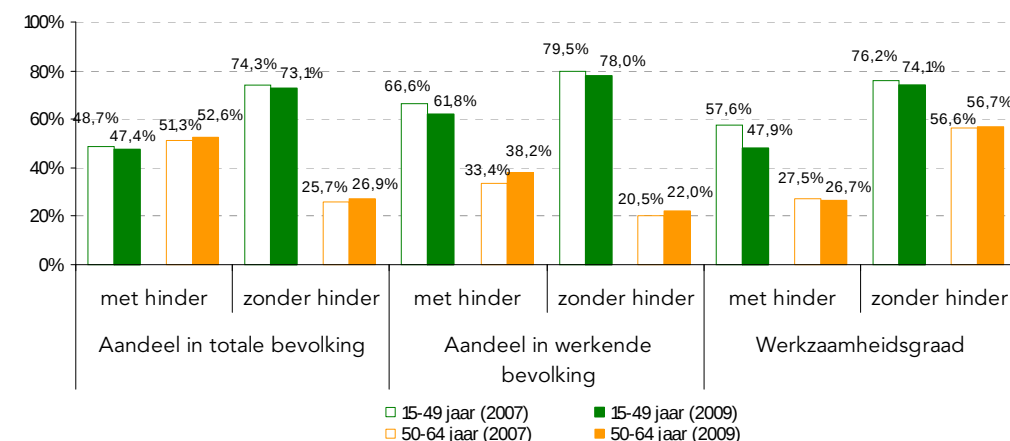
Het aandeel 50-plussers in de werkende bevolking neemt algemeen toe. Dit komt vooral door de vergrijzing en ontgroening van de bevolking, door de activering van oudere werkzoekenden, en doordat de werkenden op steeds oudere leeftijd de arbeidsmarkt verlaten (wat tot een cohorte-effect leidt). Bij de werkende personen met hinder steeg het aandeel 50-plussers sterker (van 33,4% in 2007 naar 38,2% in 2009) dan bij de werkende personen zonder hinder (van 20,5% naar 22%). Dit ligt voor een stuk aan ongelijke leeftijdsevoluties binnen de groep werkenden (in 2007 was 35,4% van de werkenden met hinder 40 tot 49 jaar, bij de werkenden zonder hinder was dit maar 30,8%) maar wellicht ook aan de toename van het aandeel personen met erge hinder (zie vorig punt) waarbij relatief veel 50-plussers zitten.

Bij personen zonder hinder stabiliseerde de werkzaamheidsgraad bij de 50-plussers (56,6% en 56,7%). Bij personen met hinder daalde de al bijzonder lage werkzaamheidsgraad in die leeftijdscategorie nog verder (van 27,5% naar 26,7%), wellicht omdat daar het cohorte-effect niet of veel minder heeft gespeeld en relatief velen toch voor hun 65 inactief zijn geworden of in de werkloosheid beland (zie ook evoluties niet-beroepsactieven en werklozen in vorige grafiek). Alleszins hebben de evoluties van het aandeel en de werkzaamheidsgraad van 50-plussers met hinder samen een duidelijk negatievere invloed gehad op de totale werkzaamheidsgraad dan de evoluties bij de 50-plussers zonder hinder.

Bij de personen met hinder valt de gedaalde werkzaamheidsgraad bij 50-plussers overigens nog mee i.v.m. de veel sterkere daling bij de 15-49-jarigen (van 57,6% naar 47,9%). Het scherp gedaalde aandeel van de 15-49-jarigen bij de werkenden (van 66,6% naar 61,8%) heeft de invloed op de totale werkzaamheidsgraad gelukkig getemperd.

Totale bevolking en werkenden (15-64 jaar) in het Vlaams Gewest, 2009

Aandeel personen met en zonder hinder en werkzaamheidsgraden – indeling naar leeftijd

Bij de personen met hinder zijn er relatief veel laaggeschoolden, die het zwaarst onder de crisis leden.

Tussen 2007 en 2009 is de werkzaamheidsgraad het sterkst gedaald bij de laaggeschoolden (met -2,1 ppt., t.o.v. -0,6 ppt. bij de middengeschoolden en -1,7 ppt. bij de hooggeschoolden). Omdat er bij de werkende personen met hinder relatief meer laaggeschoolden zijn dan bij de personen zonder hinder (37,5% t.o.v. 21,3% (EAK 2007)), heeft de scherper gedaalde werkzaamheidsgraad bij laaggeschoolden een grotere negatieve impact gehad op de totale werkzaamheidsgraad van personen met hinder.

Naast de werkenden en de inactieven is er een groep werklozen die slechts een kleine minderheid uitmaken van de totale populatie arbeidsgehandicapten: 6,1% bij de personen met beperkte hinder en 3,5% bij de personen met erge hinder. Bij de personen met beperkte hinder is dit aandeel door de crisis sterk gestegen tussen 2007 en 2009 (van 4,5% naar 6,1%), bij de personen met erge hinder is het juist sterk gedaald (van 5,1% naar 3,5%). Dit komt omdat bij die laatste groep veel werkenden en werklozen de arbeidsmarkt verlieten (gestegen inactiviteitsgraad).

Beide bewegingen heffen elkaar op: het aandeel werklozen bij alle personen met hinder bleef constant op 4,7% en heeft op de evolutie van de werkzaamheidsgraad geen effect gehad.

Het gaat hier echter om aandelen (verhoudingen), dit wil dus niet zeggen dat het aantal werkloze personen met hinder op hetzelfde niveau bleef. Verder zullen we zien dat het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden net zoals bij de andere werkzoekenden op- en neergaat met de conjunctuur, weliswaar in mindere mate.

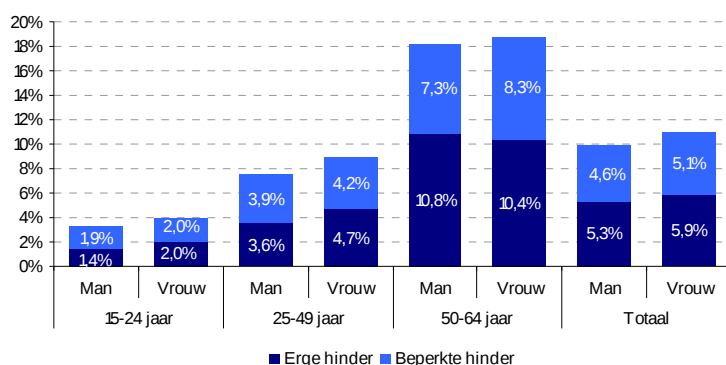
Bij de personen met hinder wijst het zeer grote aandeel inactieven en het lage aandeel werkzoekenden op een dubbel probleem: het aanbod van aangepaste jobs is laag en de relatief lage arbeidskansen hebben een remmende invloed op de inschrijving als werkzoekende en/of het zoekgedrag.

Leeftijd

Het aantal personen dat in beperkte of erge mate hinder ondervindt van een handicap of een langdurig gezondheidsprobleem neemt sterk toe met de leeftijd. Bij de 50+'ers is dat bijna 1 op 5!

Bevolking van 15-64 jaar in het Vlaams Gewest, 2009

Hinder door handicap of langdurig gezondheidsprobleem naar geslacht en leeftijd (aandeel in categorie)

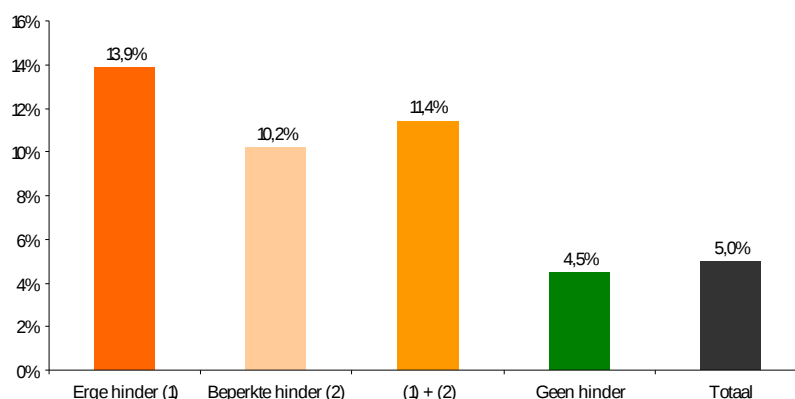
Er zijn relatief net iets meer vrouwen dan mannen die hinder ondervinden. Bij de 50+'ers ligt het aandeel mannen met erge hinder wel nipt boven dat van de vrouwen.

Internationale vergelijking

Een andere enquête, de European Social Survey (ESS), laat toe een internationale vergelijking te maken van de werkzaamheidsgraad van personen met hinder. Door de geringe omvang van de steekproef is er voor België wel geen onderscheid mogelijk volgens de 'mate van hinder' (beperkt of erg). Uit de vergelijking blijkt dat ons land, volgens de survey 2006-2007, aan de lage kant zit, met een lagere werkzaamheidsgraad bij de personen met hinder (43,8%) in vergelijking met de buurlanden Duitsland, Frankrijk en Nederland (werkzaamheidsgraad tussen 50% en 52%). Maar Denemarken (55%) en vooral de Scandinavische landen (tussen 57% en 66%) scoren veel hoger, deze landen hebben ook globaal een hogere werkzaamheidsgraad. Enkel het Verenigd Koninkrijk situeert zich op het lage niveau van België.

Arbeidsgehandicapten in de werkloosheid

EAK-Werkloosheidsgraad⁴ 2009

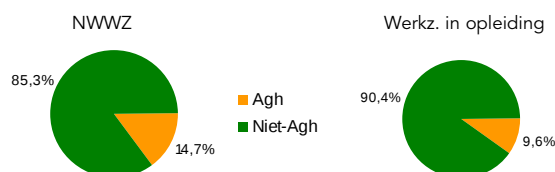
Door het beperkte aanbod van aangepaste jobs geraken arbeidsgehandicapten die zich als werkzoekende inschrijven minder gemakkelijk aan het werk dan de andere NWWZ. In Vlaanderen was in 2009 11,4% van de arbeidsgehandicapte beroepsbevolking werkloos, dat is 2,5 keer meer dan bij de niet-arbeidsgehandicapten, die een EAK-werkloosheidsgraad van 4,5% optekenden. Bij de arbeidsgehandicapten met erge hinder stijgt de EAK-werkloosheidsgraad zelfs tot 13,9%. Anderzijds is dit nog een stuk beneden de EAK-werkloosheidsgraad van allochtonen die in dezelfde periode bijna 30% bedroeg.

Kenmerken arbeidsgehandicapte versus niet-arbeidsgehandicapte NWWZ

Vlaanderen telde eind maart 2010 205.816 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ), waarvan **ongeveer 1 op 7 (14,7% of 30.236 NWWZ)** arbeidsgehandicapt is. Bij de werkzoekenden in opleiding⁵ zakt het aandeel arbeidsgehandicapten naar 9,6%.

NWWZ en werkzoekenden in opleiding - maart 2010

	NWWZ	Aandeel	Wz in opl.	Aandeel
Agh	30.236	14,7%	1.910	9,6%
Niet-Agh	175.580	85,3%	18.020	90,4%
Totaal	205.816	100%	19.930	100%

Bijna 70% van de arbeidsgehandicapte NWWZ heeft een attest van arbeidshandicap afgeleverd door een door de VDAB erkende dienst of arts. Meer dan 1 op 4 (28,5%) is gewezen leerling van het buitengewoon onderwijs en/of ingeschreven bij het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (23,5%).

Arbeidsgehandicapte NWWZ naar 'reden van indicatie' en kenmerken - maart 2010⁶

	Totaal		-25 jaar		+50 jaar		Laaggesch.	
Attest van arbeidshan. ⁷	21.066	69,7%	823	20,5%	9.580	91,9%	15.012	64,1%
(ex-)BUSO ⁸	8.617	28,5%	3.117	77,7%	483	4,6%	8.598	36,7%
Erkend door VAPH ⁹	7.113	23,5%	1.394	34,8%	1.084	10,4%	5.575	23,8%
Andere ¹⁰	314	1,0%	30	0,7%	121	1,2%	227	1,0%
	30.236		4.011		10.428		23.402	

⁴ Werkloosheidsgraad berekend op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK), jaarlijks uitgevoerd in opdracht van het Internationaal Arbeidsbureau (IAB). De EAK-werkloosheidsgraden liggen een stuk beneden de administratieve werkloosheidsgraden die de VDAB berekent.

⁵ De werkzoekenden in opleiding worden niet meegeteld bij de niet-werkende werkzoekenden

⁶ Dit is conform de 7 criteria opgenomen in het besluit van de Vlaamse regering (BVR) van 18 juli 2008. Eenzelfde persoon kan meerdere indicaties van arbeidshandicap hebben, de som van de kolommen met de verschillende indicaties zal dus steeds groter zijn dan het totaal.

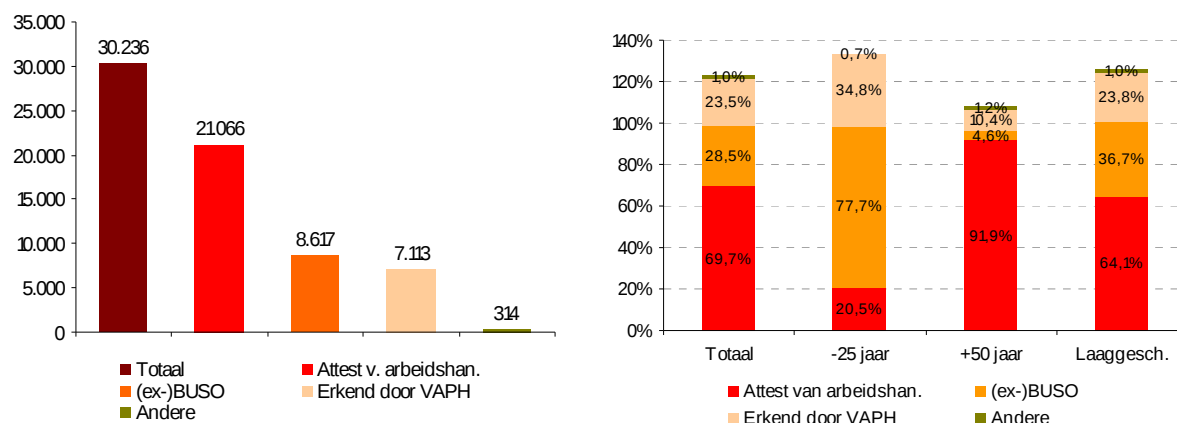
⁷ aantal NWWZ dat een attest heeft van een arbeidshandicap, afgeleverd door een door de VDAB erkende dienst of arts

⁸ aantal NWWZ dat een kwalificatie of getuigschrift heeft uit het buitengewoon onderwijs (BUSO), of ex-BUSO of BLO-leerling is zonder dat er kwalificaties of getuigschriften behaald zijn

⁹ aantal NWWZ dat ingeschreven is bij het VAPH (Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap);

¹⁰ aantal NWWZ dat recht heeft op een inkomensvervangende- of een integratietegemoetkoming, in het bezit is van een afschrift van een definitief geworden gerechtelijke beslissing of van een attest van een bevoegde federale instelling waaruit een blijvende graad van arbeidsongeschiktheid blijkt, recht heeft op bijkomende kinderbijslag of recht heeft op verhoogde kinderbijslag (als ouder met een handicap), of recht heeft op een invaliditeitsuitkering in het kader van de ziekteverzekering.

Arbeidsgehandicapte NWWZ naar 'reden van indicatie' en kenmerken - maart 2010

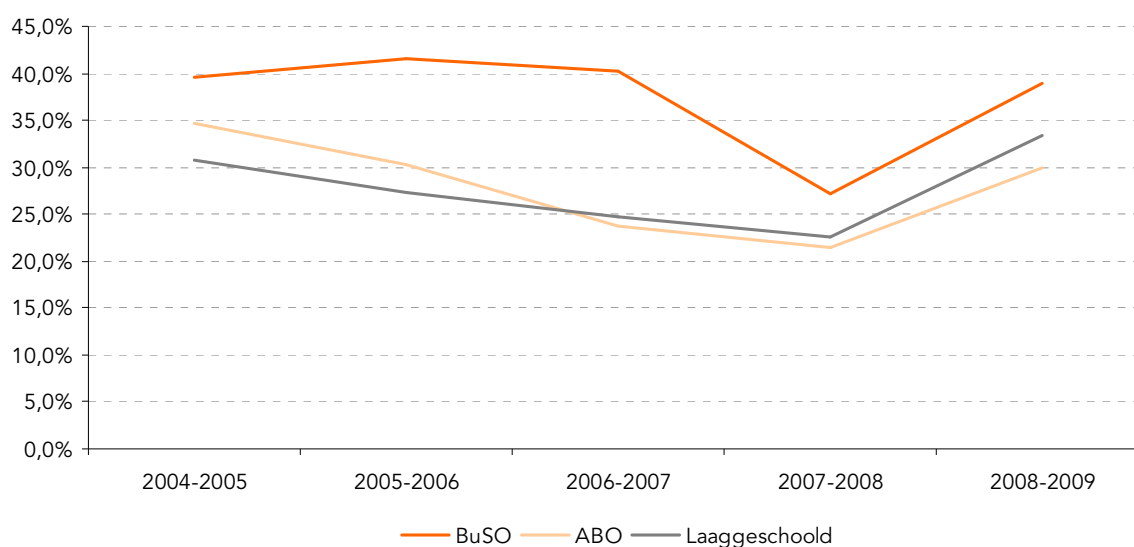
Waarom werkzoekenden bij de arbeidsgehandicapten worden ingedeeld verschilt sterk volgens hun kenmerken. Bij jonge werkzoekenden gebeurt de indicatie van arbeidshandicap veel meer op basis van een verleden in het buitengewoon onderwijs, en in vergelijking met de laaggeschoolden en ouderen beschikken ze ook relatief vaak over een VAPH-erkenning. Bij de ouderen en in mindere mate bij de laaggeschoolden gebeurt de selectie vooral op basis van een attest van arbeidshandicap. Bij de laaggeschoolden komen een (ex-)Buso-verleden of een erkenning door het VAPH eveneens vaak voor, bij de 50-plussers speelt dit slechts een beperkte rol.

Schoolverlaters uit het BuSo

Meer dan drie kwart van de jonge werkzoekende arbeidsgehandicapten komt uit het buitengewoon onderwijs. Om het aantal werkende arbeidsgehandicapten op te krikken, is het uiteraard belangrijk ook deze jonge groep (blijvend) aan de slag te krijgen. Een alternerende beroepsopleiding blijkt hierbij een erg belangrijke stimulans.

Elk jaar gaat de VDAB per studierichting na hoeveel schoolverlaters een jaar na het verlaten van de school nog als werkzoekende staan ingeschreven. Dit aantal wordt afgezet t.o.v. het totaal en noemen we het restpercentage. Onderstaande grafiek toont de restpercentages voor het BuSO en de Alternerende Beroepsopleiding (ABO) uit de vijf recentste publicaties. De alternerende beroepsopleiding is speciaal bedoeld om leerlingen uit het buitengewoon onderwijs de kans te geven ervaring op te doen op de werkvloer. Na de initiële opleiding volgen de leerlingen een extra 1-jarige opleiding, deels op school, deels op de werkvloer. Zoals uit de grafiek blijkt, is de opgedane werkervaring tijdens dit aanvullend jaar van grote waarde bij het vinden van een job: schoolverlaters die ook een alternerende beroepsopleiding volgden presteren systematisch beter, de laatste jaren zelfs beter dan gemiddeld in hun niveau¹¹. Het is dan ook een uitgesproken opleiding om arbeidsgehandicapte schoolverlaters uit het buitengewoon onderwijs meer kansen te bieden op (duurzame) tewerkstelling.

Restpercentages schoolverlaters uit BuSo en ABO, 2004-2005 t/m 2008-2009

¹¹ Schoolverlaters uit het buitengewoon secundair onderwijs worden als laaggeschoold beschouwd.

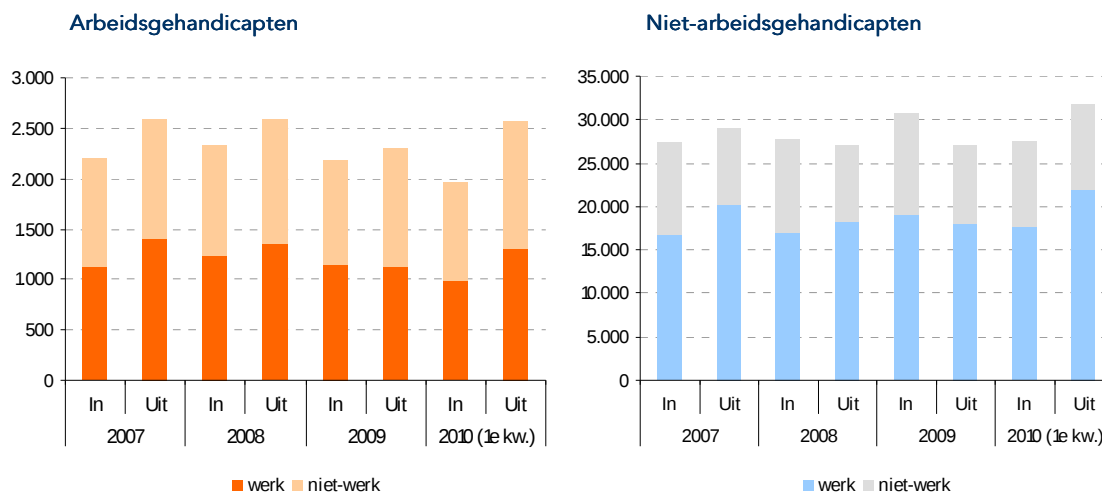
Dynamische werkloosheidscijfers

De werkloosheid wordt meestal statisch weergegeven, nl. een welbepaald aantal werklozen op een specifiek moment. Achter de evolutie van deze statische gegevens gaat echter een grote dynamiek van continu in- en uitstromende werkzoekenden schuil.

Het verliezen van werk is niet de enige reden waarom iemand in de werkloosheid kan terechtkomen, net zomin als het vinden van werk de enige verklaring is voor het verdwijnen uit de werkloosheidsstatistiek. Een ernstige ziekte, opnieuw studeren, het starten met een beroepsopleiding, pensionering, enz. zijn allemaal redenen waarom iemand uit de statistiek kan verdwijnen. Terugkeer uit een lange periode van ziekte of het beëindigen van studies of een opleiding zijn eveneens redenen waarom men opnieuw als werkzoekend wordt geteld. Deze in- en uitstroombewegingen uit 'niet-werk' zijn relatief constant, het is vooral de evolutie van de in- en uitstroom naar werk die de werkloosheidsevolutie bepaalt.

Zelfs in het uitgesproken crisisjaar 2009 was de uitstroom naar werk toch nog aanzienlijk, en niet veel lager dan in andere jaren. Dit strookt met het feit dat er zelfs toen nog heel wat openstaande vacatures werden ingevuld. Maar bij de niet-arbeidsgehandicapten steeg tegelijkertijd de instroom uit werk aanzienlijk (door de vele ontslagen) wat de werkloosheid fiks deed oplopen. Bij de arbeidsgehandicapten was dit niet het geval, daar lag in 2009 de totale uitstroom zelfs hoger dan de instroom. Toen leidde dat nog niet tot een werkloosheidsdaling op jaarbasis, voor 2010 is dat wel het geval. Bij de niet-arbeidsgehandicapten is de werkloosheid in het eerste kwartaal van 2010 ook afgenomen (hogere uitstroom dan instroom), maar is het nog wachten op een werkloosheidsdaling t.o.v. vorig jaar.

Gemiddelde in- en uitstroom uit de werkloosheid, evolutie 2007-2010

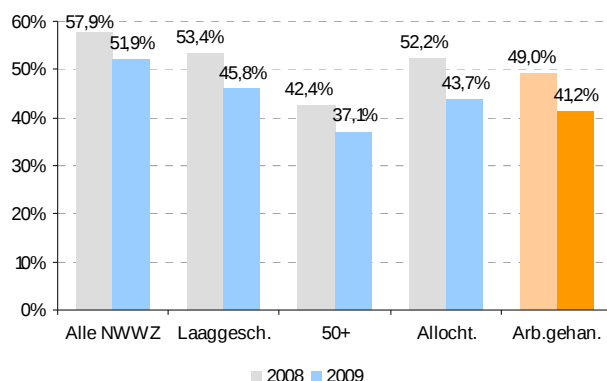

In het algemeen is de dynamiek bij de arbeidsgehandicapten kleiner dan bij de niet-arbeidsgehandicapten. Ongeveer 15% van de werkzoekenden is arbeidsgehandicapt, maar in de totale in- en uitstroom uit de werkloosheid maken ze maar 7% tot 9% uit. Dit heeft wellicht met de stabiliteit van hun (vaak gesubsidieerde) tewerkstelling te maken. Toch tonen de dynamische cijfers aan dat er ook bij hen veel beweging tussen werk en werkloosheid zit. Maar ook de in- en uitstroom vanuit en naar 'niet-werk' is bij hen relatief een stuk groter.

Uitstroom naar werk na traject

In 2009 was zes maanden na het beëindigen van een traject binnen de VDAB 41,2% van de arbeidsgehandicapte werkzoekenden aan het werk. Dat is iets minder goed dan bij de laaggeschoolden en allochtonen, maar beter dan bij de 50-plussers. De crisis heeft het uitstroompercentage bij alle werkzoekenden significant doen dalen.

Uitstroom naar werk, zes maanden na het beëindigen van een traject (2009-2008)

Evolutie arbeidsgehandicapte versus niet-arbeidsgehandicapte NWWZ

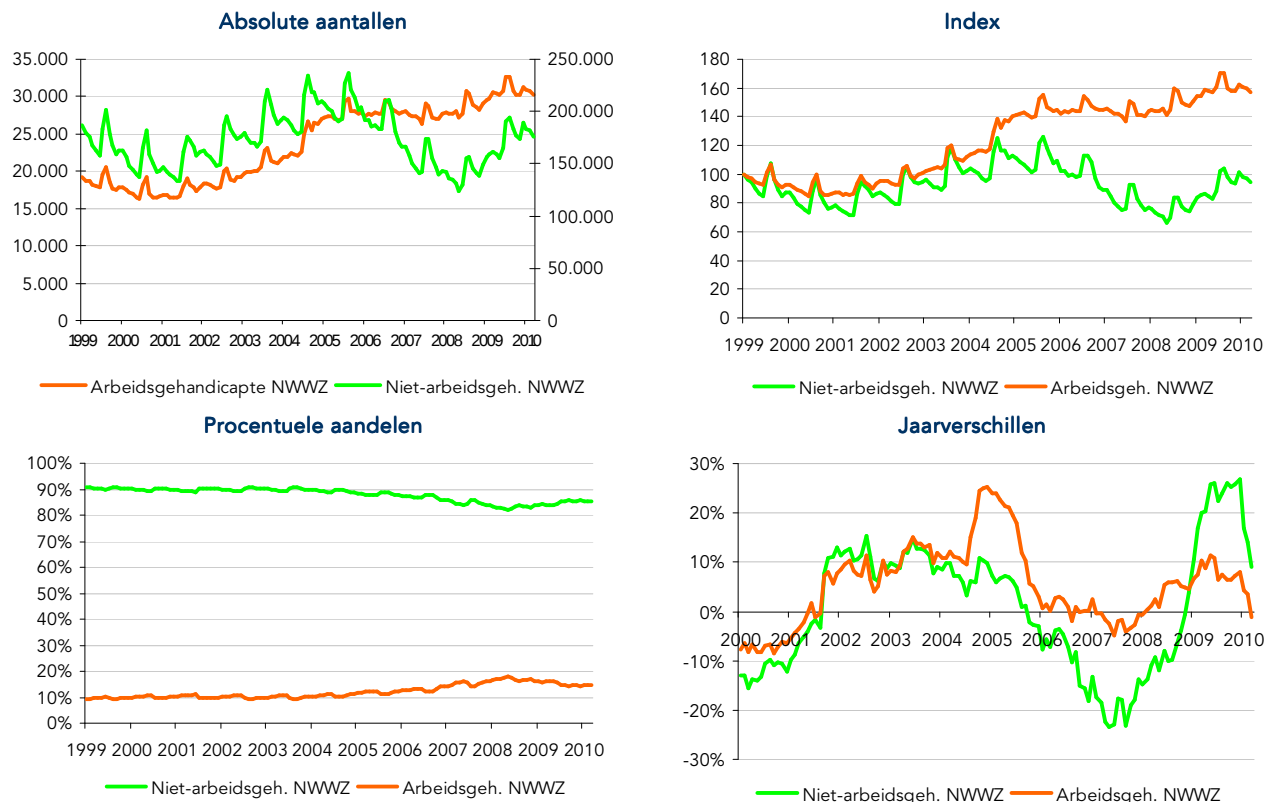
Van 2001 tot 2006 ging het totaal aantal arbeidsgehandicapte niet-werkende werkzoekenden (Agh-NWWZ) in sterk stijgende lijn. De opvallende toename tussen juni 2004 en juni 2005 (zie grafiek jaarverschillen) is vooral te wijten aan het feit dat oudere werkzoekenden, ingevolgde de gewijzigde reglementering, opnieuw beschikbaar moesten zijn voor de arbeidsmarkt. Omdat er relatief veel oudere Agh-NWWZ zijn (zie verder pagina 13), neemt hun aantal in die periode ook duidelijk sterker toe dan bij de niet-Agh-NWWZ.

In 2007 (hoogconjunctuur) daalde het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden slechts lichtjes, terwijl de werkloosheid bij de andere NWWZ veel sterker en veel langduriger afnam (van eind 2005 tot eind 2008). Daardoor steeg in die periode het aandeel van de arbeidsgehandicapte werkzoekenden. Midden 2007 bedroeg dit al 15%, in mei 2008 steeg het naar een recordhoogte van 18%.

Dat de werkloosheid bij de arbeidsgehandicapten slechts kort en beperkt afnam, heeft voor een groot stuk te maken met de stijging van het aantal zeer beperkt geschikt¹² (van 3.791 midden 2006 naar 7.293 midden 2008), een label dat door de RVA in die periode veelvuldig werd toegekend aan mensen die opgeroepen werden in het kader van het federaal activeringsbeleid. Maar de evolutie van de jaarverschillen tijdens de meest recente hoog- en laagconjunctuur, geeft ook aan dat de werkloosheid bij arbeidsgehandicapten minder op conjunctuurschokken reageert dan bij de andere werkzoekenden. Dit heeft wellicht met de stabiliteit van hun (vaak gesubsidieerde) tewerkstelling te maken.

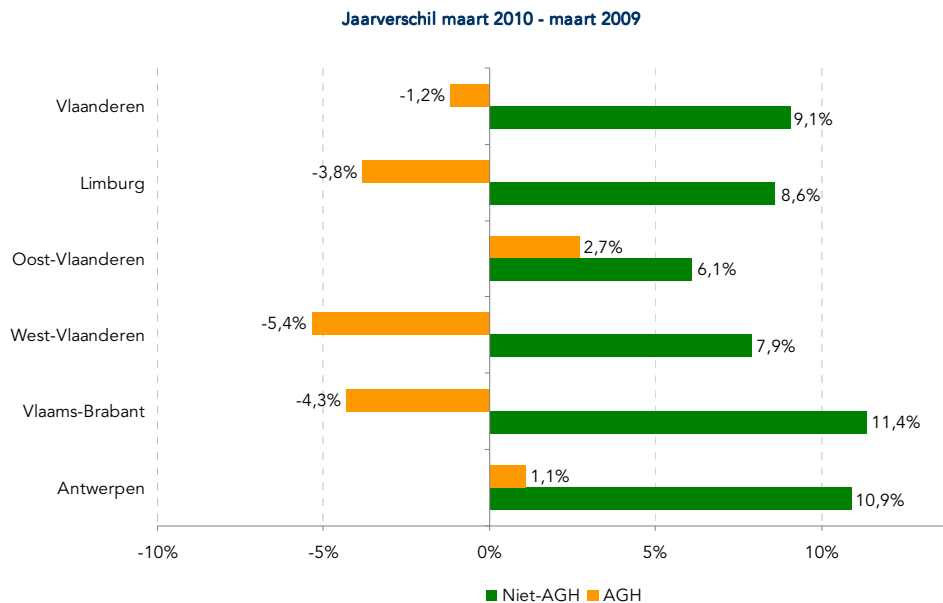
De recente crisis duwde het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden weliswaar boven de 30.000 (sinds maart 2009), maar omdat de werkloosheid bij de andere werkzoekenden veel sterker steeg, daalde hun aandeel toch terug tot minder dan 15% in maart 2010. In die laatste maand is er bij de arbeidsgehandicapten zelfs voor het eerst sinds de crisis een werkloosheidsdaling (-1,2%), terwijl de andere NWWZ blijven stijgen (+9,1%).

Evolutie NWWZ naar arbeidshandicap – Vlaanderen 1999-2010

¹² Vóór 2009 werden arbeidsgehandicapte werkzoekenden op een andere manier gedefinieerd dan nu. Dit gebeurde onder meer op basis van hun arbeidsgeschiktheid (gedeeltelijk of zeer beperkt), een label toegekend op basis van een attestering door een arts (o.a. door de RVA).

Regionale verschillen in evolutie

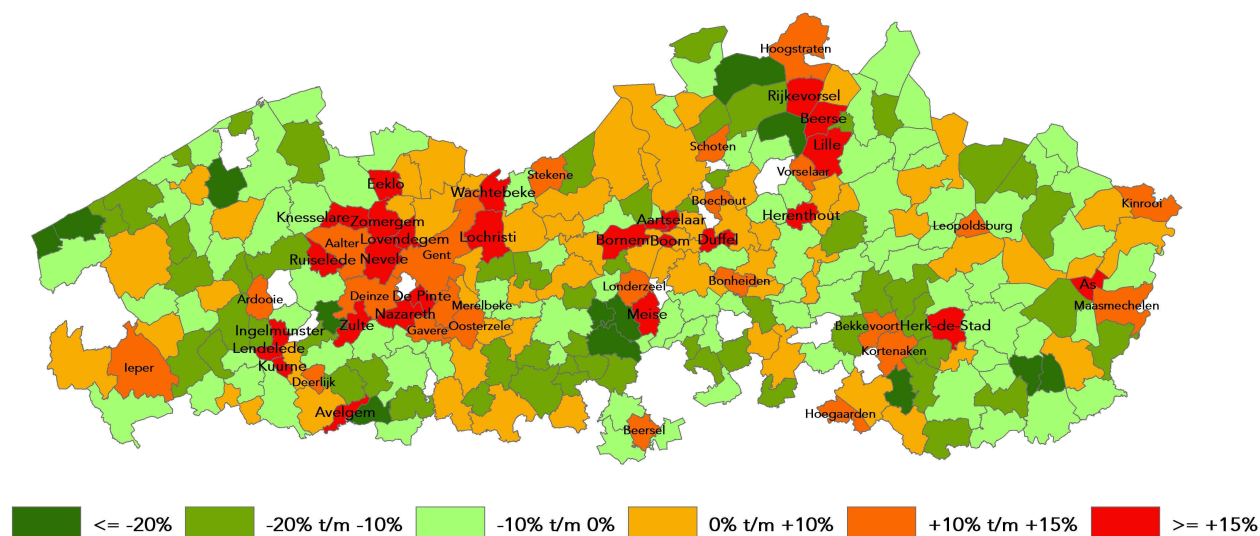

In maart 2010 daalde het aantal werkzoekende arbeidsgehandicapten in West-Vlaanderen (-5,4%), Vlaams-Brabant (-4,3%) en Limburg (-3,8%) t.o.v. het jaar voordien, terwijl in Oost-Vlaanderen (+2,7%) en Antwerpen (+1,1%) hun aantal nog licht toenam. Bij de andere werkzoekenden neemt de werkloosheid nog sterk toe in alle provincies.

De tegengestelde evolutie is het opvallendst in Vlaams-Brabant: -4,3% bij de arbeidsgehandicapte werkzoekenden t.o.v. +11,4% bij de andere NWWZ. In Oost-Vlaanderen liggen de evoluties het dichtst bij elkaar (+2,7% bij de arbeidsgehandicapten en +6,1% bij de anderen).

De (voorlopig) stijgende werkloosheid bij de Oost-Vlaamse en Antwerpse arbeidsgehandicapten is ook duidelijk als we de evolutie per gemeente in kaart brengen. Vooral in Oost-Vlaanderen zijn er nog heel wat gemeenten waar het aantal arbeidsgehandicapte NWWZ met nog meer dan 10% toenam (vaak zelfs >15%). Maar ook in de provincie Antwerpen zijn er duidelijke pieken op de as Hoogstraten-Herenthout en Bornem-Duffel.

Jaarverschil maart 2010 – maart 2009 (gemeenten met >=20 arbeidsgehandicapte NWWZ in maart 2010)

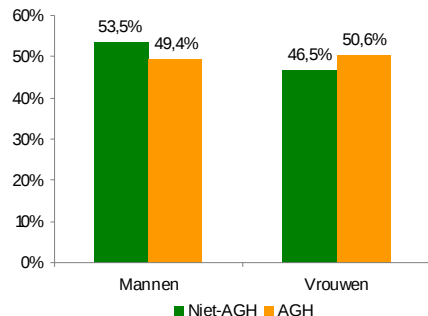

Indeling naar geslacht

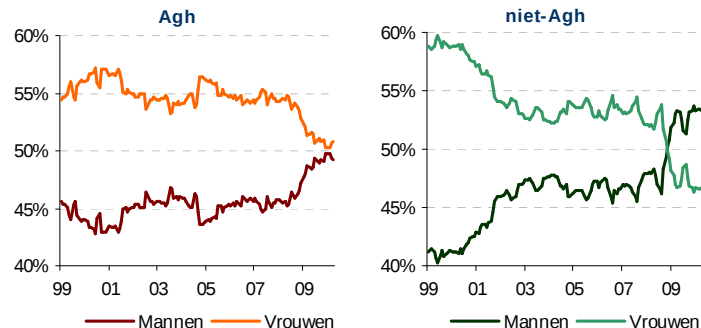
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
Mannen	93.850	14.933
Vrouwen	81.730	15.303
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

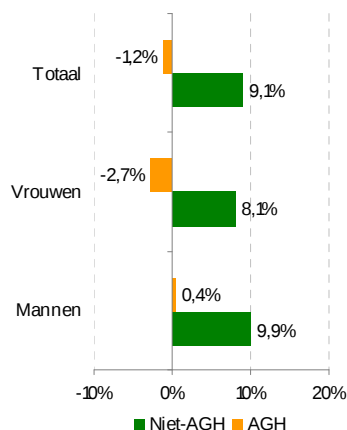

Evolutie aandelen 1999-2010

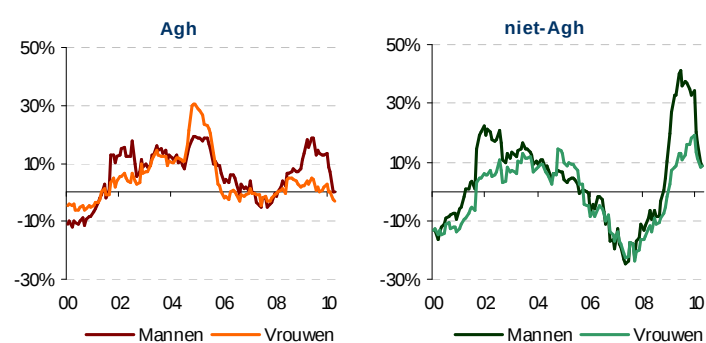

Zowel bij de arbeidsgehandicapte als bij de andere werkzoekenden is onder invloed van de crisis het aandeel van de mannen in de werkloosheid sterk gestegen. Bij de arbeidsgehandicapten waren er in maart 2010 nog net iets meer vrouwen (50,6%) dan mannen, bij de andere NWWZ is dit sinds november 2008 omgekeerd. Het aandeel van de mannen steeg er sindsdien tot 53,5%.

Jaarverskil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

In de periode maart 2009-maart 2010 daalde het aantal Agh-NWWZ licht (-1,2%), terwijl het aantal niet-Agh-NWWZ nog sterk steeg (+9,1%). De werkloosheidsdaling bij de arbeidsgehandicapten is volledig te wijten aan de afname bij de vrouwen (-2,7%), bij de mannen was er nog een beperkte stijging (+0,4%).

Uit de evolutie van de jaarverschillen blijkt opnieuw dat de recente crisis minder hard heeft toegeslaan bij de arbeidsgehandicapten: bij de vrouwen is het effect erg beperkt, bij de mannen is de werkloosheidsstijging meer substantieel maar nog een stuk lager dan bij de niet-arbeidsgehandicapte mannen. Doordat in die laatste groep er velen in (zeer) conjunctuurgevoelige sectoren werken, steeg de werkloosheid er in mei en juni 2009 naar recordhoogten van boven de 40%!

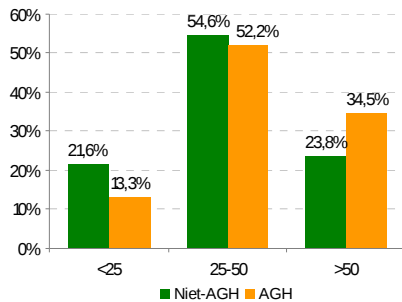
We gaven al aan dat de opvallende werkloosheidstoename bij de arbeidsgehandicapten tussen juni 2004 en juni 2005 vooral te wijten is aan het feit dat oudere werkzoekenden opnieuw beschikbaar moesten zijn voor de arbeidsmarkt. Uit de evolutiegrafiek blijkt dat vooral de vrouwelijke werkloosheid hierdoor scherp steeg: het aantal arbeidsgehandicapte werkloze vrouwen steeg in het laatste kwartaal van 2004 zelfs met meer dan 30%. Dat is zowat het dubbele van bij de mannen.

Indeling naar leeftijd

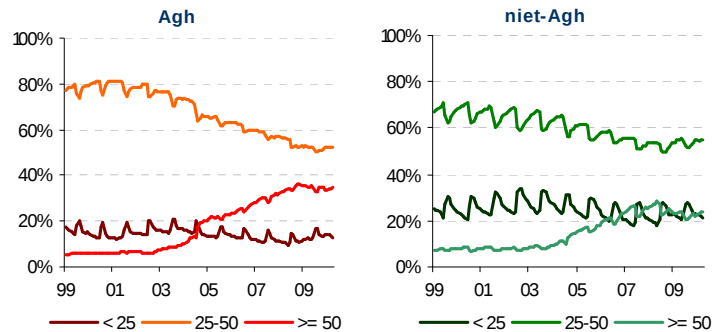
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
<25	37.910	4.011
25-50	95.949	15.797
>50	41.721	10.428
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

Evolutie aandelen 1999-2010

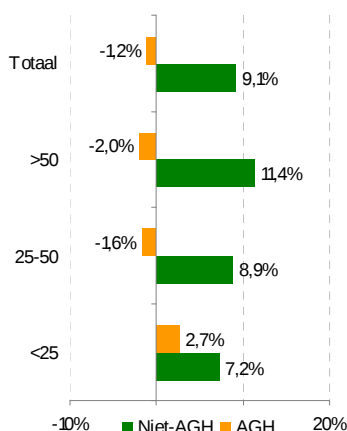

Het aandeel 50-plussers ligt bij de arbeidsgehandicapte werkzoekenden (34,5%) een heel stuk hoger dan bij de andere werkzoekenden (23,8%), het aandeel jongeren een stuk lager (13,3% t.o.v. 21,6%). Dit is erg logisch gezien het aantal personen dat in beperkte of erge mate hinder ondervindt van een handicap of een langdurig gezondheidsprobleem sterk toeneemt met de leeftijd. Leeftijd blijkt helaas nog steeds het grootste struikelblok te zijn bij (niet-)aanwerving¹³, het hoge aandeel 50plussers onder de arbeidsgehandicapten is in die zin geen goede zaak. Na het leeftijdscriterium zijn overigens handicap of functiebeperkingen de grootste belemmeringen bij rekrutering.

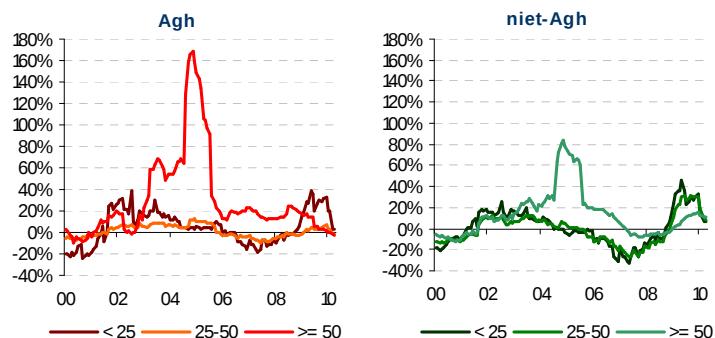
In de evolutiegrafieken valt de sterke toename van het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden in 2004-2005 sterk op (doordat oudere werkzoekenden terug beschikbaar moesten zijn voor de arbeidsmarkt). Vooral de enorme werkloosheidsstijging bij de 50-plussers springt in het oog (zie grafiek jaarverschillen hieronder): bij de oudere arbeidsgehandicapte NWWZ werden eind 2004 pieken boven de 160% opgetekend, dubbel zo veel dan bij de andere NWWZ. Het aandeel 50-plussers bij de arbeidsgehandicapte NWWZ is sinds halfweg 2004 dan ook enorm toegenomen: van 12,9% in juli 2004 tot een piek van 36,5% in november 2008 (grafiek bovenaan).

In de huidige periode doen de oudere arbeidsgehandicapten het beter, in maart 2010 daalde de werkloosheid bij hen het sterkst (-2%). Bij de jonge arbeidsgehandicapten steeg de werkloosheid met 2,7%, maar dit is nog steeds een stuk beter dan bij hun niet-arbeidsgehandicapte leeftijdsgenoten (+7,2%).

Jaarverschil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

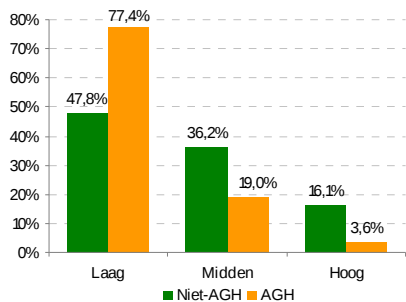
¹³ Zie VDAB onderzoek nr. 1 'Hoe jonger, hoe sneller aan het werk' (2008)

Indeling naar studieniveau

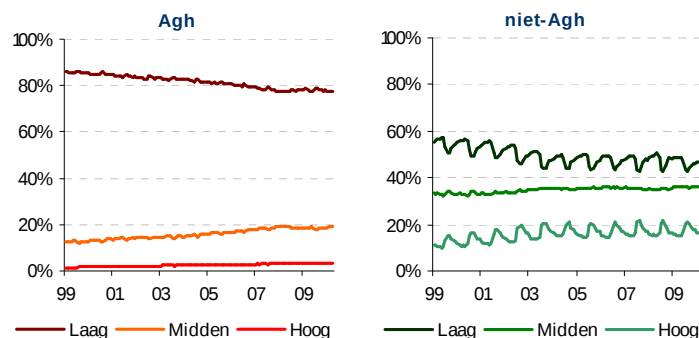
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
Laag	83.845	23.402
Midden	63.486	5.752
Hoog	28.249	1.082
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

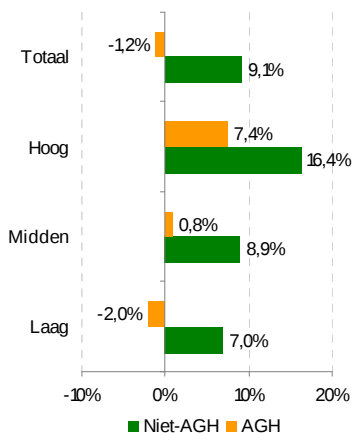

Evolutie aandelen 1999-2010

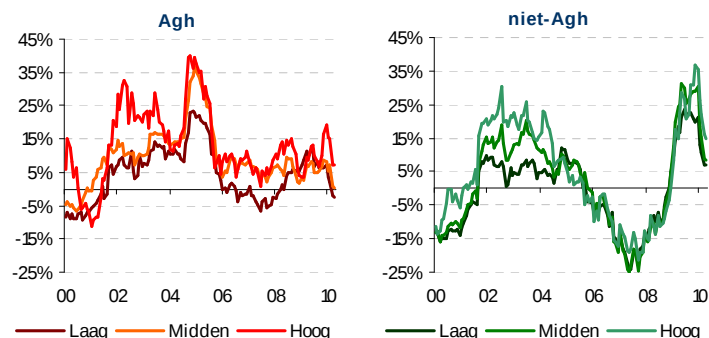

Meer dan drie op vier (77,4%) arbeidsgehandicapte NWWZ is laaggeschoold, bij de niet-arbeidsgehandicapte werkzoekenden is dat ongeveer de helft (47,8%). Niet onlogisch gezien meer dan een kwart onder hen uit het buitengewoon onderwijs komt. Uiteraard vergemakkelijkt dit hun zoektocht naar werk niet. Het aandeel laaggeschoolde arbeidsgehandicapte werkzoekenden is het laatste decennium wel licht afgenomen, maar een stuk minder dan bij de niet-arbeidsgehandicapten.

Jaarverskil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

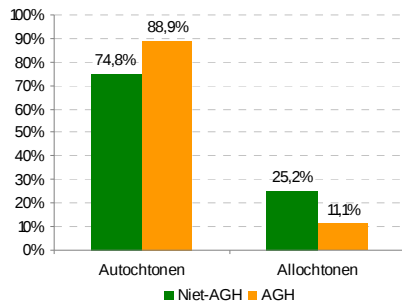
De daling van de werkloosheid bij de arbeidsgehandicapten in maart 2010 (-1,2%) komt volledig op rekening van de laaggeschoolden (-2%). Bij de midden- en hooggeschoolde arbeidsgehandicapten steeg de werkloosheid nog met resp. 0,8% en 7,4%, maar is de stijging duidelijk aan het afzwakken en valt een daling in de loop van 2010 binnen de verwachtingen. Dit in tegenstelling tot de periode 2006-2008 toen enkel de laaggeschoolde arbeidsgehandicapten een lichte werkloosheidsdaling optekenden.

Indeling naar origine

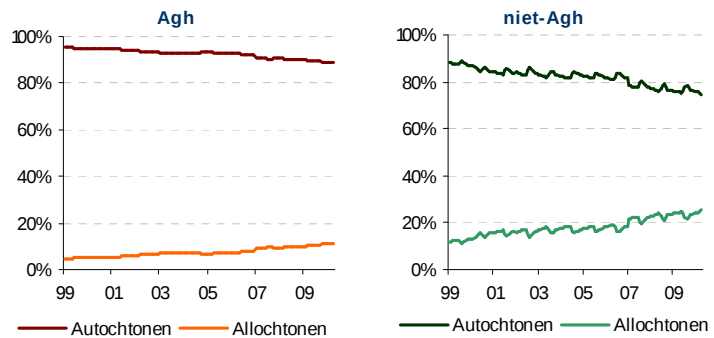
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
Autoctonen	131.417	26.880
Alloctonen	44.163	3.356
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

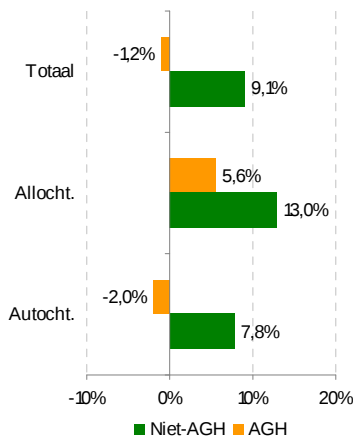

Evolutie aandelen 1999-2010

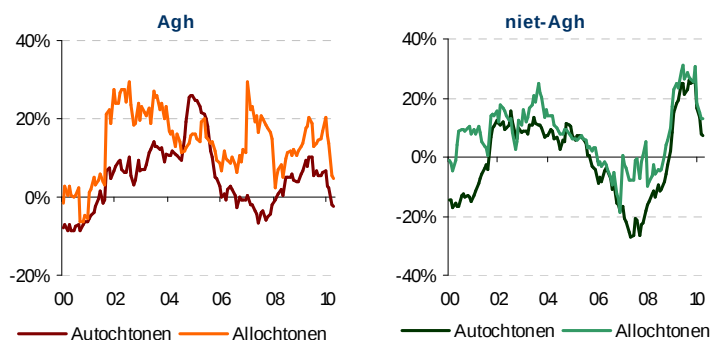

Het aandeel alloctonen ligt bij de arbeidsgehandicapte werkzoekenden (11,1%) meer dan 2 keer lager dan bij de niet-arbeidsgehandicapte NWWZ (25,2%). Dit wordt voor een stuk verklaard door het lage aandeel 50-plussers bij de allochtone NWWZ¹⁴. Maar vermoedelijk bieden arbeidsgehandicapte alloctonen zich ook minder snel aan op de arbeidsmarkt, en vinden ze minder gemakkelijk de weg naar de bevoegde instanties om hun arbeidshandicap te registreren.

Jaarverskil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

In maart 2010 was de werkloosheid enkel bij de autochtone arbeidsgehandicapten gedaald (-2%), bij de alloctonen is er nog een stijging (+5,6%). Maar ook bij de andere werkzoekenden doen de alloctonen het minder goed met een werkloosheidsstijging van +13% t.o.v. +7,8% bij de autoctonen. Uit de evolutie van de jaarverschillen blijkt ook dat enkel de autochtone arbeidsgehandicapten van de vorige hoogconjunctuur profiteerden, de werkloosheid bij de arbeidsgehandicapte alloctonen steeg doorlopend sinds januari 2001!

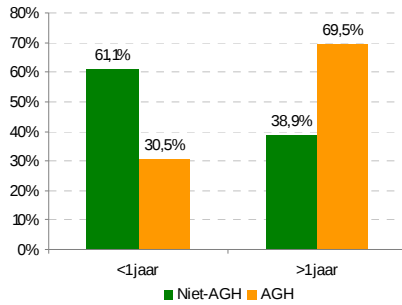
¹⁴ Zie 'Kansengroepen in kaart – Alloctonen op de Vlaamse arbeidsmarkt', maart 2009

Indeling naar werkloosheidsduur

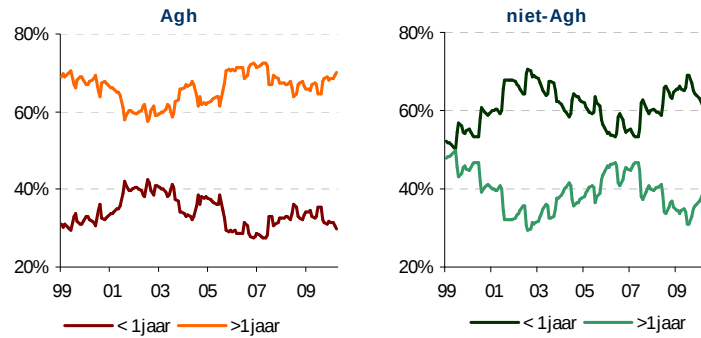
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
< 1 jaar	107.230	9.226
> 1 jaar	68.350	21.010
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

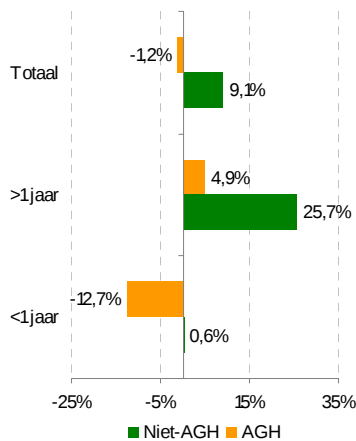

Evolutie aandelen 1999-2010

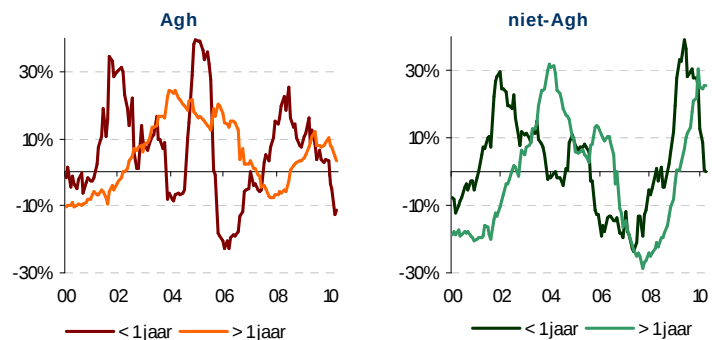

Zeven op tien arbeidsgehandicapte werkzoekenden zijn langdurig werkloos, bij de niet-arbeidsgehandicapten is dat maar vier op tien. In het algemeen daalt het aandeel kortdurig werkzoekenden bij hoogconjunctuur, en stijgt bij laagconjunctuur. Dat geldt ook voor de arbeidsgehandicapten, maar door hun stabilere tewerkstelling is dit wel een stuk minder uitgesproken.

Jaarverschil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

Bij de arbeidsgehandicapten is het aantal kortdurig werkzoekenden sinds begin 2010 aan het dalen, in maart bedroeg de afname al -12,7% t.o.v. het jaar voordien. Ook de sterke toename in de periode 2004-2005 springt opnieuw in het oog, met een scherpe stijging van de kortdurige werkloosheid.

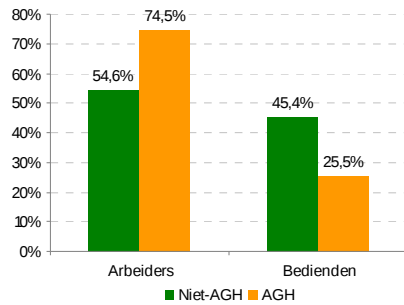
Bij de niet- arbeidsgehandicapten steeg de kortdurige werkloosheid nog lichtjes in maart 2010 (+0.6%), maar de evolutie van de jaarverschillen geeft aan dat ook hier snel een daling zal volgen. De grafiek illustreert ook mooi het cohorte-effect bij laagconjunctuur waarbij een aanzienlijk deel van de nieuwe werkzoekenden een jaar nadien langdurig werkloos wordt. Ook bij de arbeidsgehandicapten speelt dat effect. Bij hoogconjunctuur worden er echter duidelijk eerst kortdurig werkzoekenden gerekruteerd.

Indeling naar beroepsaspiratie

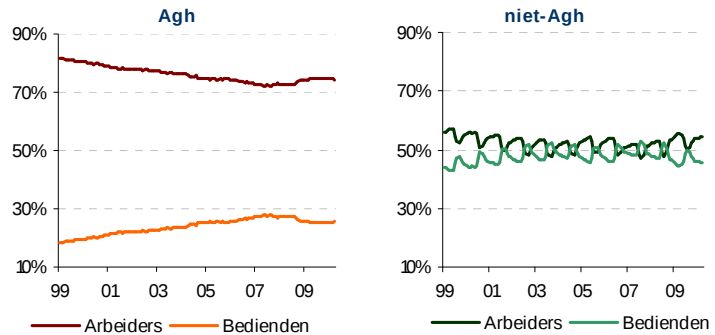
Absolute aantallen

	Niet-AGH	AGH
Arbeiders	95.875	22.537
Bedienden	79.705	7.699
Totaal	175.580	30.236

Aandelen maart 2010

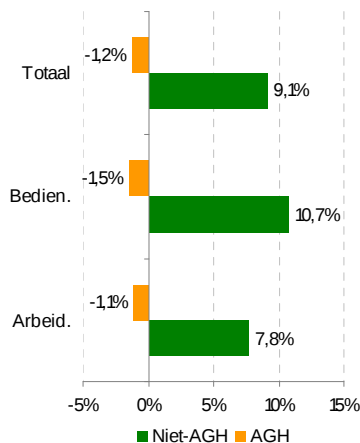

Evolutie aandelen 1999-2010

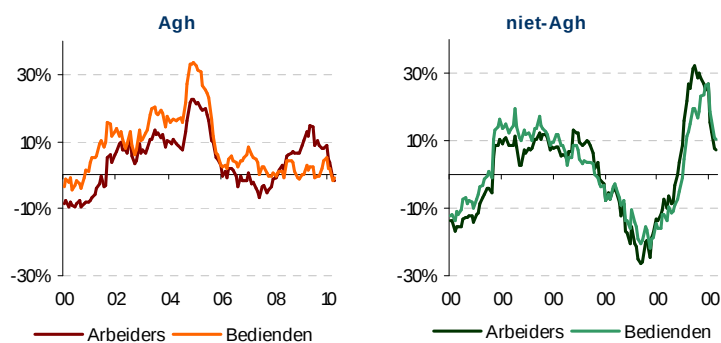

Drie kwart van de arbeidsgehandicapten aspireert een arbeidersberoep, maar de bediendenberoepen winnen wel steeds meer veld. Bij de andere werkzoekenden aspireert maar goed de helft (54,6%) een arbeidersberoep, dit aandeel is sinds begin van het decennium erg stabiel.

Jaarverschil maart 2010 – maart 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

Het aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden dat een arbeidersberoep aspireert daalde in maart 2010 ongeveer even sterk (-1,1%) als degenen die een bediendenberoep aspireren (-1,5%). Bij die laatste groep is de werkloosheid wel opvallend stabiel sinds begin 2006.

Bij de niet-arbeidsgehandicapten steeg het aantal werkzoekende bedienden iets sterker (+10,7%) dan bij de arbeidersgroep (+7,8%), maar uit het verloop van de jaarverschillen blijkt dat de evoluties in het algemeen zeer dicht bij elkaar liggen.

Arbeidsgehandicapte NWWZ per gemeente

Top 5 aantallen en aandelen

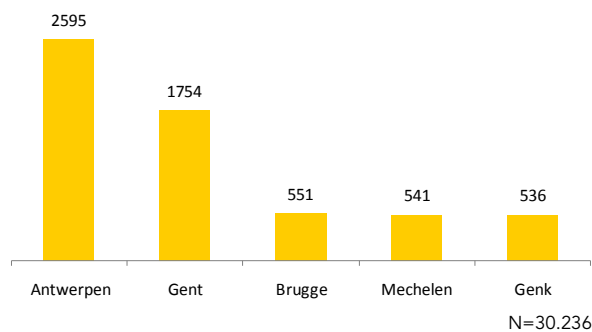
Het aandeel arbeidsgehandicapte NWWZ verschilt sterk per gemeente en varieert ruwweg tussen 5% en 30%.

Hoge concentraties arbeidsgehandicapte werkzoekenden bevinden zich rond de as Eeklo-Poperinge en Berlaar-Heers, lage concentraties ten oosten van Antwerpen en Gent en in de Brusselse rand (zie kaart). Niet toevallig valt een lage concentratie arbeidsgehandicapte werkzoekenden vaak samen met een hoge concentratie allochtonen (die veel minder arbeidsgehandicapte NWWZ tellen) en omgekeerd.

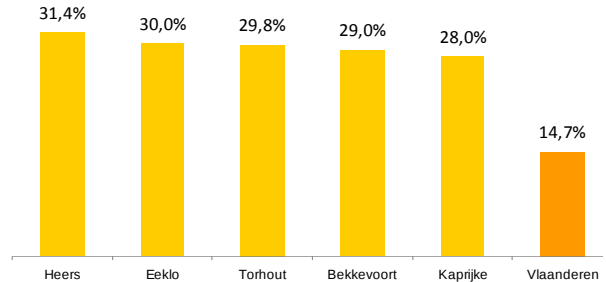
In totaal woont 1 op 5 arbeidsgehandicapte werkzoekenden (19,8%) in de steden Antwerpen, Gent, Brugge, Mechelen of Genk. De stad Antwerpen telt ruimschoots het grootste aantal (2.595) arbeidsgehandicapte werkzoekenden, Heers het grootste aandeel (31,4%).

Onder de vijf gemeenten met het hoogste aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden is de werkloosheid bij de Gentse arbeidsgehandicapten het sterkst toegenomen (+10,1%), bij de Genkse is ze het sterkst gedaald (-10,1%).

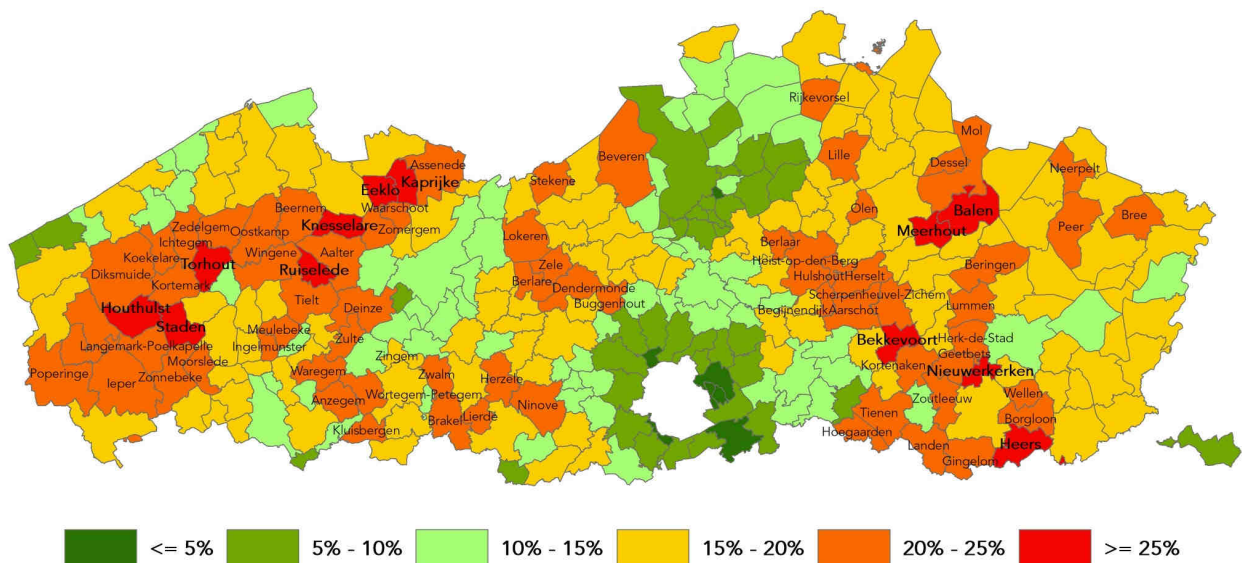
Gemeenten met hoogste aantal arbeidsgeh. NWWZ
maart 2010

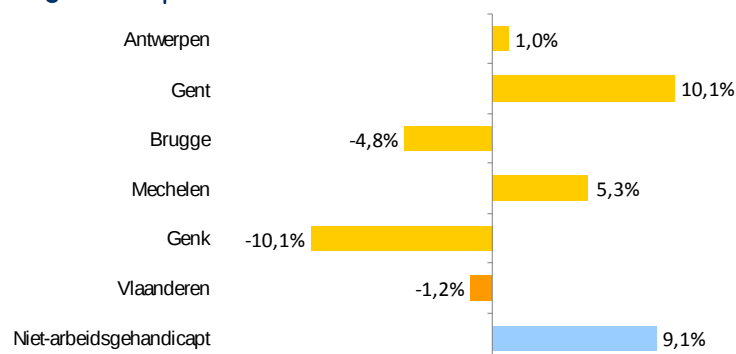
Gemeenten met hoogste aandeel arbeidsgeh. NWWZ
maart 2010

Aandeel arbeidsgehandicapte werkzoekenden per gemeente

Evolutie aantal arbeidsgehandicapte werkzoekenden – maart 2010 – maart 2009

Drempels verlagen

Het realiseren van het groeiscenario uit 2003¹⁵ blijkt geen sinecure: het gaat om een groep die 'per definitie' meer dan gemiddeld moeilijkheden ondervindt bij het vinden van werk en vaak minder betrokken is op de arbeidsmarkt. Een groot deel van de arbeidsgehandicapten is bovendien laaggeschoold en/of ouder dan 50 en heeft nooit of nauwelijks geparticipeerd op de arbeidsmarkt. Leeftijd blijkt bovendien nog steeds het grootste struikelblok bij (niet-)aanwerving¹⁶, gevolgd door handicap of functiebeperkingen.

In Vlaanderen is maar goed één derde van alle personen met een handicap aan de slag, wat bijzonder weinig is. Dat dit een stuk beter kan bewijzen de Scandinavische landen waar tot twee op drie arbeidsgehandicapten werken, bijna evenveel als bij de niet-arbeidsgehandicapten in Vlaanderen. Dat bewijst dat we nog heel wat werk voor de boeg hebben. De scherp gedaalde werkzaamheidsgraad geeft echter aan dat dit niet evident zal zijn en we (voorlopig) nog niet op de goede weg zijn.

Het beleid moet dus trachten zoveel mogelijk inactieve arbeidsgehandicapten toch op een aangepaste en progressieve manier in te schakelen op de arbeidsmarkt. Daarvoor is er nood aan een aangepast sociaal zekerheidsstelsel. Via het bestaande stelsel geraken arbeidsgehandicapten immers vaak 'geparkeerd' en worden ze te weinig gestimuleerd om zich als werkzoekende in te schrijven. Op die manier wordt de afstand tot de arbeidsmarkt meestal te groot om op eigen initiatief te overbruggen. Intussen werkt de VDAB samen met het Riziv om hierin verandering te brengen. De VDAB en partners vormen immers een belangrijk tussenstation om via aangepaste scholing en begeleiding ook deze grote groep inactieve arbeidsgehandicapten nieuwe kansen te bieden. Maar daarvoor zullen veel arbeidsgehandicapten natuurlijk in eerste instantie zelf overtuigd moeten zijn van hun specifieke competenties en meerwaarde op de arbeidsmarkt. Het is dus in feite geen verhaal van 'wat kan ik niet (meer)', maar een verhaal van 'wat kan ik wel (nog)'.

Tezelfdertijd moeten natuurlijk ook de werkgevers over de brug komen en arbeidsgehandicapten voldoende jobkansen bieden. Ook werkgevers moeten leren inzien dat arbeidsgehandicapten niet in eerste instantie mensen met gebreken zijn, maar mensen die net zoals anderen over bepaalde competenties beschikken. Gelukkig geven een aantal bedrijven ondertussen het goede voorbeeld en bewijzen dat met een aangepaste arbeidsorganisatie veel arbeidsgehandicapten zelfs in het reguliere arbeidscircuit vaak perfect kunnen meedraaien. Zo maakt bijvoorbeeld het Antwerpse bedrijf 'Passwerk' voor softwaretestactiviteiten gebruik van de kwaliteiten van mensen met een autismespectrumstoornis (ASS). Door de professionele omkadering, via jobcoaching, worden de beperkingen van de medewerkers met ASS perfect ondervangen.

Werkgevers denken ook nog al te vaak dat het in dienst nemen van iemand met een handicap voor heel wat bijkomende kosten en rompslomp zorgt en hebben vaak het hardnekkige vooroordeel dat arbeidsgehandicapten per definitie immobiel zijn en meer geld kosten dan ze opbrengen. Een groot deel van die kosten wordt echter gedragen door de Vlaamse overheid. Sinds oktober 2008 zijn met betrekking tot het aanwerven van personen met een handicap nieuwe tewerkstellingsondersteunende maatregelen van kracht die hiervoor belangrijke hefboomen bieden. Zo kunnen werkgevers die een arbeidsgehandicapte in dienst nemen, beroep doen op de Vlaamse Ondersteuningspremie (VOP) die een deel van de loonkosten subsidieert¹⁷. Andere voorbeelden van tewerkstellingsmaatregelen zijn bijstand van een tolk voor doven en slechthorenden, een tegemoetkoming in de kosten bij een werkpostaanpassing of de aankoop van specifiek gereedschap en kledij en een vergoeding voor verplaatsingskosten.

De VDAB heeft de bevoegdheid over de principiële goedkeuring of positieve beslissing voor die bijstand. De bevoegdheid over de tewerkstelling en opleiding van personen met een handicap werd sinds 2006 in Vlaanderen immers doorgeschoven van het departement Welzijn naar het departement Werk. In concreto nam de VDAB de bevoegdheden over van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH). Sindsdien zijn er voor de werkzoekenden in iedere provincie gespecialiseerde centra voor opleiding, begeleiding en bemiddeling van personen met arbeidshandicap (GOB's), erkend door de VDAB, die samenwerken met de gespecialiseerde trajectbepaling en -begeleiding (GTB's) in de lokale werkwinkels en het Gespecialiseerd Arbeidsonderzoek (GA). Zij leveren maatwerk in coaching, met onder meer aandacht voor assessment, arbeidsmarktverkenning, werkplekbegeleiding, gespecialiseerde individuele beroepsopleidingen (GIBO), jobcoaching, en zelfs jobhunting. Zowel de GTB als de GOB hebben de doelstellingen voor 2009 op Vlaams niveau voor meer dan 100% bereikt. Dat is mede te danken aan de goede inzet en deskundigheid van het personeel van de gespecialiseerde partners. Voor Vlaanderen was het bereik van de GA's bij de jaarafsluiting 93%.

In functie van het verhogen van de deskundigheid van de arbeidshandicapspecialisten en -deskundigen van de VDAB werden eveneens een aantal zeer gerichte opleidingen georganiseerd rond specifieke problematieken en hulpmiddelen.

De nieuwe maatregelen zijn voor werkgevers alleszins voldoende argumenten om (meer) arbeidsgehandicapten aan te werven. Voor het eerst beschikken we in Vlaanderen immers over een vrij compleet, efficiënt en transparant inschakelings- en tewerkstellingsinstrumentarium ter bevordering van de inschakeling van personen

¹⁵ Met het groeiscenario gingen overheid, sociale partners en vertegenw. van pers. met een arbeidshandicap het engagement aan om tegen 2010 de kloof in de arbeidsdeelname tussen mensen met een chron. ziekte of handicap en de rest van de bevolking drastisch te verminderen.

¹⁶ Zie VDAB onderzoekt nr. 1 'Hoe jonger, hoe sneller aan het werk' (2008)

¹⁷ Het gaat om een degressieve premie die in het 1ste jaar 40% van het referteloon (brutoloon + werkgeversbijdrage RSZ) bedraagt.

Werkgevers die vinden dat de premie te laag wordt voor de verdere integratie van de werknemer, kunnen met een gemotiveerde aanvraag een hogere premie vragen die maximum 60% van het referteloon bedraagt.

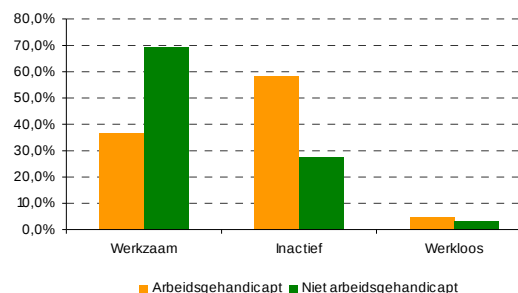
met een arbeidshandicap in het reguliere circuit. Dat zal sterk nodig zijn om, samen met nog meer intensieve sensibiliseringscampagnes en een hernieuwde groei van de economie, de werkzaamheid van arbeidsgehandicapten op te krikken.

Idealiter is de (werkende) beroepsbevolking een afspiegeling van de maatschappij, ruim 400.000 arbeidsgehandicapten kan je dus niet zomaar negeren. Bovendien hebben we die mensen hard nodig. De structurele schaarste op de arbeidsmarkt waar Vlaanderen uiteindelijk op afstevent, laat weinig andere keuze dan ook personen met een arbeidshandicap, net zoals de andere kansengroepen, maximaal in het reguliere arbeidscircuit in te schakelen.

Kernindicatoren en voornaamste conclusies

	Arbeidsgehandicapten			Niet-arbeidsgehand.
	Erg	Beperkt	Totaal	
Totale bevolking 15-64	230.000	197.000	427.000	3.566.000
Aandeel in bevolking	5,8%	4,9%	10,7%	89,3%
Werkzaam	22,0%	53,9%	36,7%	69,4%
Inactief	74,5%	39,9%	58,6%	27,3%
Werkloos	6,1%	3,5%	4,7%	3,3%

Jaargemiddelde 2009 (EAK)

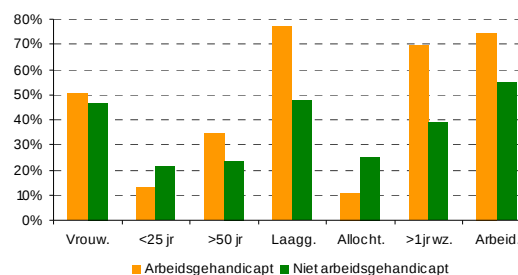

	Agh	Niet-Agh
Niet-werkende werkzoekenden	30.236	175.580
Evolutie t.o.v. 2009.03	-1,2%	+9,1%
Aandeel in totaal	14,7%	85,3%

Aandeel subgroepen binnen categorie

Vrouwen	50,6%	46,5%
<25 jaar	13,3%	21,6%
>50 jaar	34,5%	23,8%
Laaggeschoold	77,4%	47,8%
Alloctonen	11,1%	25,2%
>1 jaar werkzoekend	69,5%	38,9%
Arbeiders	74,5%	54,6%

Gegevens maart 2010 (VDAB)

In 2009 claimde ongeveer 1 op 10 personen (427.000 of 10,7%) op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) een handicap of langdurig gezondheidsprobleem te hebben waarbij hinder ondervonden wordt in de dagelijkse activiteiten. Bij de werkenden is dat slechts 1 op 17 (5,8%), bij de inactieven bijna 1 op 5 (19,8%).

Van alle arbeidsgehandicapten op beroepsactieve leeftijd is maar goed een derde (36,7%) aan de slag. Dit is een duidelijke achteruitgang t.o.v. 2007 (42,2%). Meer dan de helft (52,6%) is ouder dan vijftig jaar, wat het sowieso moeilijk maakt hen te doen doorstromen naar de arbeidsmarkt. Onder hen die erge hinder ondervinden, werkt zelfs maar goed een vijfde (22%), terwijl bij personen met beperkte hinder dit toch meer dan de helft is (53,9%).

De meerderheid van de arbeidsgehandicapten is inactief (58,6%), bij de niet- arbeidsgehandicapten is dit maar goed een kwart (27,3%). Het aandeel inactieven stijgt ook sterk volgens de mate van hinder, bij personen met erge hinder loopt de inactiviteitsgraad op tot maar liefst 74,5%!

Doordat zo weinig personen met hinder zich aanbieden op de arbeidsmarkt blijft het aandeel werklozen onder hen relatief laag (4,7% t.o.v. 3,3% bij personen zonder hinder). Degenen die zich wel aanbieden hebben het duidelijk moeilijker een job te vinden: 11,4% van de arbeidsgehandicapte beroepsbevolking is werkloos (werkloosheidsgraad), dat is een stuk meer dan bij de niet-arbeidsgehandicapten (4,5%). De hoge inactiviteit, en het lage arbeidsaanbod wijzen op een dubbel probleem: het aanbod van aangepaste jobs is laag en de relatief lage arbeidskansen hebben een remmende invloed op de inschrijving als werkzoekende en het zoekgedrag.

Eind maart 2010 was ongeveer 1 op 7 (14,7% of 30.236) onder de 205.816 niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) in Vlaanderen arbeidsgehandicapt. Hieronder zijn opvallend veel 50-plussers (34,5% t.o.v. 23,8% bij de niet-arbeidsgehandicapten), laaggeschoolden (77,4% t.o.v. 47,8%), langdurig werklozen (69,5% t.o.v. 38,9%), arbeiders (74,5% t.o.v. 54,6%) en autoctonen (88,9% t.o.v. 74,8%).

Sinds maart 2010 daalt de werkloosheid bij de arbeidsgehandicapten, bij de andere werkzoekenden stijgt ze voorlopig nog. De werkloosheidsdaling bij de arbeidsgehandicapten geldt niet voor alle categorieën: ze daalt bij de vrouwen, +25-jarigen, laaggeschoolden en autoctonen, maar stijgt nog bij de mannen, jongeren, hoger geschoolden en alloctonen.

Door hun vaak stabiele en gesubsidieerde tewerkstelling, reageert de werkloosheid bij arbeidsgehandicapten minder fel op conjunctuurschokken. Toch zit er ook bij hen veel beweging tussen werk en werkloosheid, weliswaar in mindere mate dan bij de andere werkzoekenden. Ook de in- en uitstroom vanuit en naar 'niet-werk' (o.a. lange periodes van ziekte, pensionering, ...) is bij hen duidelijk groter.

Vlaanderen beschikt ondertussen over een vrij compleet, efficiënt en transparant instrumentarium ter bevordering van de inschakeling van personen met een arbeidshandicap in het reguliere circuit. Hopelijk kunnen hierdoor in de toekomst vlotter bruggen gebouwd worden tussen deze kwetsbare kansengroep en werkgevers die vaak met hardnekkige vooroordelen blijven zitten.